УДК 65.12.265

В. В. ФРОЛОВ (НметАУ, м. Дніпропетровськ)

СТРАТЕГІЧНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ – ОЦІНКА ТА РОЗВИТОК

У статті розглянуто основні положення щодо формування стратегічного організаційного потенціалу, його основні складові та механізм управління.

Ключові слова: ефективність діяльності, організаційний потенціал, стійкість, динамічний розвиток

В статье рассматриваются основные положения по формированию стратегического организационного потенциала, его элементы и механизм управления.

Ключевые слова: эффективность деятельности, организационный потенциал, стойкость, динамическое развитие

In the article substantive provisions are examined on forming of strategic organizational potential, his elements and management mechanism.

Keywords: efficiency of activity, organizational potential, firmness, dynamic development

Постановка проблеми в загальному вигляді, зв'язок з науковим та практичним завданням

Сучасні динамічно змінні ринкові умови вимагають вдосконалення інструментів і технологій управління підприємствами з метою підвищення ефективності їх господарської діяльності. Керівники підприємств і компаній в умовах жорсткої конкуренції шукають шляхи, що ведуть до стабільного і стійкого положення підприємств для досягнення ними заданих цілей.

У зв'язку з цим потрібні такі розробки, які допомогли б керівникові взаємодіяти в ринковому середовищі і з нових позицій усвідомити процеси, що відбуваються на його підприємстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виділення невирішених питань

Будь-яка організація, визначаючи цілі розвитку, виявляє можливості їх реалізації на основі свого потенціалу. Вирішення завдань визначення потенціалу підприємства є зараз ключовою проблемою для підприємств, що викликане необхідністю адаптації системи управління підприємством до нових умов діяльності.

Розвиток підприємства пов'язаний з наявністю не лише ринкового, фінансового та інших потенціалів, але і організаційного потенціалу. Дослідження показують, що підприємства, що належать до однієї галузі і мають схожу структуру використовуваних ресурсів, показують різні економічні і фінансові результати своєї діяльності.

Вагомий внесок у вирішення окремих аспектів організаційних основ потенціалу підприємства зробили українські та російські вчені О. Ф. Балацький, Є. В. Лапін, О. І. Олексюк, Є.В. Попов, І. М. Репіна, О. С. Федонін, Р. А. Фатхутдинов, З. Є. Шершньова.

Організаційним основам потенціалу підприємства присвячено багато робіт, але закономірності організації потенціалу підприємства потребують подальшого дослідження та удосконалення. Актуальним є питання цільової оцінки відповідності видів потенціалу підприємства вимогам його стратегічного розвитку та його оптимізація.

У науковій літературі наявна суперечність поглядів у визначенні організаційного потенціалу як інструменту управління промисловими підприємствами в умовах динамічного зовнішнього середовища, а також в оцінці організаційного потенціалу підприємства. Необхідні дослідження в галузі структурних складових організаційного потенціалу з метою підвищення ефективності діяльності підприємства на його основі.

Недостатньо обгрунтовані й використані сучасні теоретичні підходи у формуванні організаційного потенціалу промислового підприємс-

© Фролов В. В., 2011.

тва, як стратегічного потенціалу, що становить найважливіший ресурс підприємства.

Виклад основного матеріалу. Обґрунтування отриманих результатів

Ефективний розвиток будь-якого підприємства пов'язаний з наявністю не лише ринкового, фінансового, виробничого, кадрового, інноваційного та інших потенціалів, але і організаційного потенціалу. Питання про потенціал організації виникає кожного разу, коли говорять про здійснення нових стратегій і про вихід на нові ринки, про готовність до впровадження нововведень в різних сферах діяльності.

Організація – це сукупність процесів або дій, що ведуть до утворення і вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого; це об'єднання людей, які спільно реалізують програму або мету і діють на основі певних правил або процедур [1] .

Будь-яка організація може бути описана за допомогою ряду параметрів: цілі організації, її організаційна структура, зовнішнє і внутрішнє середовище, сукупність ресурсів, нормативна і правова основа, специфіка процесу функціонування, система соціальних і економічних відносин і, нарешті, організаційна культура. Основні властивості підприємства як організації: цілеспрямованість, цілісність, різноманітність якісно різних елементів системи, зв'язність, синергичність, мультиплікативність, адаптивність, стійкість роботи системи, самоорганізація, складність тощо.

Потенціал - це матеріально-технічні й організаційно-економічні можливості організації, тобто її розміри і територіальне розташування, чисельність персоналу і спеціалізація, профіль виробництва, об'єми продукції (товарів і послуг), що випускається і продається, форма власності, стан основних фондів, фінансове положення, можливості і якість менеджменту. У більшості робіт потенціал розглядається як результат діяльності.

Потенціал будь-якого підприємства закладений в його ресурсах, як виробничих, так і фінансових. Жоден з цих ресурсів сам по собі не почне діяти, поки він не буде приведений в дію раціонально, цілеспрямовано, відповідно до місії і завдань з реалізації місії і цілей. Таким механізмом, здатним привести в дію всі ресурси, є менеджмент, його якісні характеристик і ряд організаційних начал, закладених як в структурі підприємства, так і в персоналі.

Можливості цих механізмів визначаються організаційним потенціалом, спрямованим на підвищення якості менеджменту.

Організаційний потенціал підприємства - це сукупність елементів і механізмів, що забезпечують впорядкування, узгодження і ефективне використання потенціалів і ресурсів підприємства, досягнення динамічності, стійкості і цілей його розвитку на основі сучасних методів управління, включаючи програмно-цільовий і системний підходи [2].

Незалежно від специфіки підприємства всі цілі завжди спрямовані на стійкість і динамічний розвиток. Цілі стійкості мають забезпечувати постійність характеристик підприємства незалежно від обурення зовнішнього середовища. Цілі динамічного розвитку спрямовані на придбання ресурсів, відсутніх в даній системі, та або досягнення станів, пов'язаних з швидшим проходженням стадій життєвого циклу попиту, технологій, продукту, організації.

На практиці для опису цілей стійкості та динамічного розвитку використовують термін стратегічний потенціал підприємства, під яким розуміють сукупність наявних ресурсів та можливостей для розробки та реалізації стратегії підприємства.

Тому під стратегічним потенціалом слід розуміти сукупність обмежених наявних ресурсів та компетенцій підприємства з досягнення глобальних і стратегічних цілей в майбутньому з урахуванням відповідних умов зовнішнього середовища.

У роботі [3] запропоновані визначення двох видів стратегічних потенціалів. Стратегічний організаційний потенціал системної стійкості – це здатність організації забезпечити єдність частин системи в тривалому періоді часу шляхом їх ефективної взаємодії. Стратегічний організаційний потенціал динамічного розвитку – здатність організації переходити на різні рівні рівноваги при збереженні й цільовому розвитку її основних елементів і властивостей.

Розкриваючи сутність досліджуваної категорії доцільно виділити її характерні риси та фактори, що впливають на неї.

Так, до основних факторів належать: склад та сучасний стан системи наявних ресурсів; ступінь відповідності ресурсного потенціалу стратегічним цілям та завданням підприємства; спроможність ресурсного потенціалу забезпечити стійкість підприємства проти впливу зовнішнього середовища та його внутрішня гнучкість (адаптованість); організаційні та управ-

лінські процеси на підприємстві, які спрямовані на розвиток ключових компетенцій, інтеграцію усіх видів діяльності; конкурентне середовище, особливо ключові компетенції конкурентів та їх ресурси [4].

Характерними рисами стратегічного потенціалу є відображення минулого, тобто сукупності властивостей, нагромаджених системою в процесі її встановлення та таких, що зумовлюють можливість її функціонування та розвитку; визначення рівня практичного застосування й використання наявних можливостей; орієнтація на розвиток (на перспективу).

В основу побудови системи управління стратегічним потенціалом промислового підприємства повинна бути покладена науково обґрунтована концепція, яка б враховувала особливості діяльності підприємства та його становище на ринку і стан зовнішнього середовища. Зважаючи, що сучасні підприємства легкої промисловості вимушені адаптуватися до умов ринку, що швидко змінюються, велике значення має цілеспрямований характер організаційно-управлінських дій підсистеми менеджменту і, в першу чергу, з боку його стратегічного організаціного потенціалу.

Необхідне систематичне накопичення інформації для оцінки результативності діяльності менеджменту підприємства і ухвалення адекватних рішень щодо подальшого розвитку.

На жаль, така робота ведеться лише з приводу обсягів виробництва, але не охоплює ряд аспектів діяльності, що впливають на ефективність компаній.

Управління стратегічним організаційним іпотенціалом промислового підприємства повинне включати такі етапи [5]:

1) формування інформаційного забезпечення та виявлення структури потенціалу підприємства машинобудівного комплексу: виділення процесів і ресурсів, що входять до складу стратегічного організаційного потенціалу (загальної системи управління, служби маркетингу, інноваційних змін та складових виробництва продукції машинобудівного комплексу); встановлення місії та цілей організації; оперативне управління ресурсами на основі ситуаційного ресурсно-функціонального підходу;

2) аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища з метою виявлення конкурентних переваг та слабких сторін підприємства;

3) формування методики діагностики стратегічного потенціалу: кількісна оцінка складових стратегічного потенціалу, аналіз помилок і похибок, аналіз життєвого циклу підприємства та його продукції;

4) виявлення синергетичного впливу елементів один на одного та проведення інтегральної оцінки конкурентоспроможності підприємства (конкурентоспроможності продукції, конкурентних переваг та споживчої цінності);

5) формування загальної та локальних стратегій промислового підприємства (планування поточної діяльності, стратегічне планування виробничої програми);

6) використання механізму контролінгу з метою коригування поставлених цілей;

7) моніторинг використання стратегічного організаційного потенціалу.

Висновки

Таким чином, дослідження категорії «стратегічний організаційний потенціал підприємства» підтверджує важливість вивчення її сутності. Для більш детального вивчення цієї категорії проведено узагальнене визначення стратегічного потенціалу підприємства, виокремлено фактори, які впливають на рівень стратегічного потенціалу, подано характерні риси стратегічного потенціалу; розроблено узагальнену класифікацію досліджуваної категорії, а саме: виділені її критерії та види стратегічного організаційного потенціалу. Можна зробити висновок, що для подальшого вивчення сутності стратегічного організаційного потенціалу необхідно: визначення його складових елементів; розробка узагальненої структури стратегічного організаційного потенціалу; дослідження підходів до формування стратегічного організаційного потенціалу підприємства.

Перспективи подальших розробок

Таким чином, управління процесом формування стратегічного організаційного потенціалу підприємства в умовах нестабільності та непередбачуваності подій є надзвичайно важливим, адже дає змогу проаналізувати вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та передбачити наявність потенційних загроз і можливостей їх усунення.

Забезпечення ефективного управління стратегічним потенціалом підприємств дасть змогу сформувати сучасні, інтегровані у світову промисловість технології та комплекси, здатних в умовах інтеграції та глобалізації розв'язувати завдання щодо забезпечення основних секторів

реальної економіки інноваційно-ефективною продукцією власного виробництва, а також збільшення обсягу її експорту.

БІБЛОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Отенко, И. П. Стратегическое управление потенциалом предприятия [Текст]: научное издание / И. П. Отенко. – Х.: Изд. ХНЭУ, 2006. – 256 с.

2. Отенко, И. П. Потенциал предприятия и его виды [Текст] / И. П. Отенко. // – Наук. вісн. Полтавського ун-ту споживчої кооперації України. – 2001. - № 4. – С. 19-20.

3. Бузько, И. Р. Стратегический потенциал: формирование приоритетов и развитие предприятия [Текст]: монография / И. Р. Бузько, И. Є. Дмитренко, Е. А. Сущенко. // Восточноукр. нац. ун-т им. В. Даля; Донбасский горнометаллургичекий ин-т. – Алчевск, 2002. – 216 с.

4. Краснокутська, Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка [Текст]: навч. посібн. / Н. С. Краснокутська. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. – 352 с.

5. Микитенко, В. В. Діагностика стратегічного потенціалу підприємства [Текст] / В. В. Микитенко, І. А. Ігнатієва // Вісн. економ. науки України. – 2005. - № 2. – С. 77-80.

6. Коленда, Н. В. Теоретичні основи формування стратегічного потенціалу рекреаційної системи регіону [Текст] / Л. М. Черчик, Н. В. Коленда // Регіональна бізнес-економіка та управління. – 2007. – № 3 (15). – С. 124 –129.

7.Ansoff, I. H. Corporate Strategy: An Analytical Approach to Business Policy or Growth and Expansion [Text] / I. H. Ansoff. – McGraw-Hill: New York, 1965.

Надійшла до редколегії 12.03.2011.
Прийнята до друку 28.03.2011.